

5. Тимушкин, А. В. Физическая культура и здоровье [Текст] / А. В. Тимушкин. – Балашов, 2004. – 120 с.
6. Улаєва, Л. О. Методичні рекомендації щодо розвитку рухових якостей з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для студентів усіх напрямків підготовки денної форми навчання [Текст] / Л. О. Улаєва, І. М. Собко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 32 с.

References

1. Hrynenko, M. F. (1974). Trud, zdorov'e, fizycheskaia kul'tura [Employment, health, physical culture]. Moscow: Physical Education and Sports, 288. [in Russian].
2. Marakushyn, A. I. (2014). Prohrama navchal'noi dystysypliny «Fizyчне vykhovannia» dlia studentiv usikh napriamkiv pidhotovky dennoi formy navchannia [The program of the course "Physical Education" for students of all areas of training, full time]. Kharkiv: Publishers KhNEU im. S. Kuznetsia, 10. [in Ukrainian].

3. Chumakova, R. S. (2003). Profyssional'no – prykladnaia podhotovka studentov [Professional – applied to prepare students]. Kyrov: Publishers ASA, 154. [in Russian].
4. Kukolevskiy, H. M. (1979). Zdorov'e y fizycheskaia kul'tura [Health and physical education]. Moscow: Publishers Medicine, 192. [in Russian].
5. Tymushkyn, A. V. (2004). Fyzycheskaia kul'tura y zdorov'e [Physical Education and Health]. Balashov, 120. [in Russian].
6. Ulaieva, L. O. (2010). Metodychni rekomendatsii schodo rozvytku rukhovykh yakostej z navchal'noi dystysypliny «Fizyчне vykhovannia» dlia studentiv usikh napriamkiv pidhotovky dennoi formy navchannia [Guidelines for the development of motor skills of discipline "Physical Education" for students in all areas of training, full time]. Kharkiv: Publishers KhNEU, 32. [in Ukrainian].

*Рекомендовано до публікації д-р наук з фіз. виховання та спорту Козіна Ж. Л.
Дата надходження рукопису 10.10.2014*

Улаєва Лариса Александровна, преподаватель, кафедра физического воспитания и спорта, Харьковский национальный экономический университет им. Семена Кузнеца, пр. Ленина, 9-А, г. Харьков, Украина, 61166
E-mail: lorik2340@gmail.com

УДК 796:078

DOI: 10.15587/2313-8416.2014.28942

СИСТЕМАТИЧНЕ ПОТОЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

© А. М. Малишкін

У статті висвітлюються питання удосконалення системи оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках фізичної культури. Доводиться необхідність вивчення та розробки поточної системи оцінювання, яка включає не тільки визначення фактичних показників рівня фізичної підготовленості а і урахування темпів приросту кожного учня в оволодінні навчальним матеріалом.

Ключові слова: поточне оцінювання, норматив, бальна оцінка, систематичність, навчальні досягнення, фізична культура.

The problems of the system estimation improvement of pupils' learning achievements at physical culture lessons are considered in the article. It is proved need of the study and development of the flow estimation system, which includes not only determination of the real factors of physical fitness level, but and accounting of growth rate of each pupil in mastering by educational material.

Keywords: flow estimation, norm, ball estimation, systematicity, educational achievements, physical culture.

1. Вступ

Контроль результатів належить до технології навчально-виховного процесу – оцінка і аналіз результатів взаємодії учителя і учнів. В сукупності з іншими елементами складають важливий компонент технології викладання навчального предмета, у тому числі фізичної культури. Логічне завершення контролю учителем – оцінювання ним результатів навчальної діяльності учнів в її конкретному циклі: урок, система уроків, присвячених певній темі або розділу навчальної програми, періоду навчального року (навчальна чверть, семестр, навчальний рік в цілому). Оцінювання є процесом встановлення рівня навчальних досягнень учня (учениці) в оволодінні

змістом предмета, уміннями та навичками відповідно до вимог навчальних програм. Об'єктом оцінювання навчальних досягнень учнів є знання, вміння та навички, досвід творчої діяльності учнів. Визначення рівня навчальних досягнень учнів є особливо важливим з огляду на те, що навчальна діяльність у кінцевому підсумку повинна не просто дати людині суму знань, умінь та навичок, а сформувати її компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню. Якісне оцінювання є одним із важливих компонентів системи освіти. Сучасне навчання потребує нових пошуків у цьому напрямку.

2. Постановка проблеми

У теорії і методиці фізичного виховання фахівцями розроблено критерії оцінювання техніки виконання фізичних вправ на уроках фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах. Вони містять теоретичні положення, які носять суперечливий характер. Проблема полягає в тому, що учитель оцінює фізичні можливості учнів, які носять спадковий характер. Оцінка повинна стосуватися процесу оволодіння знаннями. На нашу думку необхідно оцінювати не тільки фактичні показники, а і враховувати темпи приросту навчальних досягнень учнів за рахунок систематичного поточного оцінювання. Сьогодні цей вид контролю знаходиться тільки в розробці та творчому використанні кожного вчителя окремо. Для відбору й прогнозування розвитку здібностей потрібно орієнтуватися не на абсолютні показники виконання нормативів, а на річні темпи приросту, і тільки на цій основі прогнозувати позитивні зрушення в досягненнях кожного учня [1]. А за нормативами, які є в кожній темі, не завжди можна точно оцінити рівень розвитку умінь, навичок і, найголовніше, – рівень фізичного здоров'я [2]. Для забезпечення об'єктивного контролю за діяльністю учнів необхідно створити певну систему поточного оцінювання на уроках фізичної культури.

3. Літературний огляд

Оцінювання навчальних досягнень є напрямком, який висвітлений у діяльності таких науковців як Матвеев Л. П., Новиков А. Д., Зубалій Н. П., Овчарук О. В., Кротов Г., Круцевич Т. Ю., Рипа М. Д., Железняк Ю. Д., Ашмарин Б. А., Тюх І. А., Богданов Г. П., Майер В.І., Харченко А. В., Холодов Ж. К., Худолій О. М., Шиян Б. М., Звонников В. И., Задиорский В. М., Еркомашвили И. В., Дубенчук А., Васьков Ю. В., Арефьев В. Г. та інші. Оцінка навчальної діяльності є предметом уваги майже багатьох дослідників, коли стоїть питання про кінцеві результати навчання учня та підсумки роботи вчителя, викладача.

4. Визначення складових системи поточного оцінювання та його ролі в підвищенні навчальних досягнень учнів та активізації їх діяльності на уроках фізичної культури

Оцінювання є однією із складових контролю. Кінцевим результатом контролю вважається визначення бальної оцінки, яку отримує кожен учень за виконання певного навчального завдання. Бальна оцінка символізує рівень досягнень школяра в засвоєнні змісту фізкультурної освіти. Оцінюючи, учитель встановлює рівень фактичної навченості учнів за ознаками, які були закладені у формулюванні цілей, завданнях в конкретизованих циклах технології навчально-виховного процесу. Поняття «оцінювання» означає процес, а бал – фіксація в документах досягнутих результатів. Проблема шкільної оцінки є актуальною для всіх учасників навчального процесу: вчителів, учнів та їх батьків, для останніх – найбільшою мірою. Для вчителів роль та значення оцінки полягає в отриманні

зворотного зв'язку, який свідчить про ефективність навчання та є підставою для формування судження про особистість учня. Для учнів бал є оцінкою їх старанності, підстава для формування самооцінки та рівня домагань, престижу серед однокласників. Для батьків бал є оцінкою здібностей їх дітей та власних зусиль в їх вихованні [3]

У навчальному процесі розрізняють такі види контролю: попередній, поточний, періодичний, підсумковий. Попередній контроль проводиться з діагностичною метою перед вивченням теми. Ознайомлення із рівнем підготовки учнів з предмета, щоб намітити подальшу організацію навчально-пізнавальної діяльності учнів. Поточний – здійснюється у повсякденній навчальній роботі і виражається в систематичних спостереженнях учителя за навчальною діяльністю учнів та її оцінюванням на кожному уроці. Періодичний (тематичний) – оцінка знань і умінь, засвоєних на певних уроках об'єднаних темою. Підсумковий – перевірка рівня знань, умінь за тривалий період навчання: чверть, семестр, рік.

Основний вид контролю – поточна перевірка успішності та виставлення бальної оцінки. Перевірка здійснюється на кожному занятті і дозволяє в ході навчання виявити недоліки і намітити шляхи їх ліквідації в ході подальшої роботи. Поточна перевірка здійснюється передусім за допомогою спостереження. Учитель спостерігає, як учні поводяться на заняттях, як виконують вправи, фіксує їх успіхи і невдачі. Спостереження дають педагогу певний матеріал для наступної характеристики успішності учнів. За програмою при поточному оцінюванні можна враховувати: особисті досягнення школярів протягом навчального року; ступінь активності учнів на уроках; залучення учнів до занять фізичною культурою в позаурочний час; участь у спортивних змаганнях усіх рівнів тощо [4]. Таке оцінювання надає вчителю свободу творчості під час поточного оцінювання, що, на нашу думку, і є одним із головних мотиваційних стимулів.

На думку Цаподой С. В. система фізичного виховання найчастіше спрямована на вирішення проблеми сьогодення – здачу контрольних нормативів, що не сприяє виробленню прагнення до самостійного вдосконалення. У такому випадку виходить, що помилково, більшість учнів працюють за принципом екстернату. Регулярне же оцінювання застосовується для кращого засвоєння знань, умінь, навичок під контролем фахівця.

Ю. Ф. Курамшин пояснює, що оцінювання можливостей учнів вимагає попередньої перевірки знань, рухових умінь і навичок, а також виявлення рівня розвитку необхідних фізичних якостей. У результаті порівняння дійсного уміння учня, елементів зі зразком техніки (як потрібно) фізичної вправи формулюється загальне завдання навчання. Далі робота розгортається в систему конкретних завдань, відповідно до яких розробляються основні засоби і методичні прийоми їх вирішення. Загальна структура процесу навчання намічає навчальні дії і в якій послідовності слід здійснювати їх. Намічений

зразок техніки фізичної вправи, що вивчається, дозволить точно визначити, що в цій руховій дії слід розучувати. Під час вивчення певної навички, приймати рішення педагогові щодо відпрацювання певних частин, елементів вправи або в цілому доводиться не лише перед початком навчання. У ході самого процесу виникають різні причини, в результаті яких відбуваються відхилення ходу навчання від запланованого. Відхилення можуть бути як негативними (що уповільнюють хід процесу), так і позитивними (що дозволяють скоротити час навчання). Прийняття рішення щодо навчання у процесі викладання завжди є результатом переробки педагогом усієї отриманої ним інформації. Як результат цієї переробки віддаються розпорядження, що підлягають виконанню. Таким чином, можливість приймати рішення знаходиться в обміні інформацією між викладачем і учнем. Найважливіші функції перевірки та оцінювання успішності полягають в отриманні й передачі інформації. Оцінка при цьому виступає в ролі сигналу, що несе інформацію. Слід додати: практика свідчить, що заперечення необхідності контролю, відмова від удосконалення форм і методів контролю призводять до погіршення якості навчання [5]. Історичний досвід відмови від бального оцінювання знань, умінь і навичок у Росії та в Україні в 1917 році дав негативний результат [6], хоча, оцінювання отримало іншу форму: бали замінили записами в індивідуальних книгах, характеристиками, виставками робіт та ін. [7].

Відсутність оцінки впливає негативно на активність школярів. Відсутність своєчасного оцінювання призводить до формування невпевненості в своїх силах, до формування в учнів уявлення про свою неповноцінність. Тому не виставляння оцінки є найгіршим способом контролюючої діяльності учителя, оскільки ця дія педагога не спрямовує і не мотивує учнів, викликає в них зниження активності і цілеспрямованості. У такому випадку учень вимушений будувати самостійно самооцінку, не на основі об'єктивної оцінки, а на суб'єктивних показниках. Інтонація, жест, міміка педагога набирають при цьому змістове значення для учня. Згода вчителя з дією, вчинком чи відповіддю учня є для останнього, орієнтацією в правильності виконання, стимулом його подальших зусиль в тому ж напрямку [8].

Найкраще використання системності в оцінюванні – поурочний бал. Щоденне оцінювання засвоєних рухів допомагає судити про успіхи та

невдачі учнів. Це помітили і використовували ще в VI столітті монахи Шаоліня [9]. Під час навчання вчитель повинен користуватися принципом ієрархічної організації, який націлює на побудову певної ієрархії знань, умінь і навичок при відборі змісту контролю. Тому принцип ієрархічної організації допускає відбір найбільш значущих елементів змісту для відображення їх в тестах або в традиційних засобах оцінювання [5]. Наприклад, під час вивчення легкої атлетики, закріплюються стрибки у довжину з розбігу, біг на швидкість 60 м, біг на середні дистанції. Об'єктивно оцінити три види діяльності на уроці неможливо. Оцінювати потрібно: за стрибки, за біг, за роботу на уроці, за техніку виконання всіх видів? Причина, яка ще змушує вчителя використовувати певну систему поточного оцінювання – можливі травмування, порушення техніки безпеки, пов'язані з неправильною методикою навчання. Тому що тести, навчальні нормативи при невмілому їх використанні представляють небезпеку. Негативні наслідки невмілого застосування тестів нерідко проявляються в тих випадках, коли при зіставленні результатів учнів не враховуються важливі чинники, що впливають на результативність тестування [5]. Не навчивши правильно виконувати приземлення під час стрибків у висоту, стрибків у довжину з розбігу не можна вимагати від учнів максимального результату. Не навчивши контролювати навантаження аеробного характеру, не можна складати тест на витривалість повністю. Не провівши розминку, не можна вимагати від учнів максимального напруження під час виконання бігу на швидкість.

Присяжнюк Д. С. підтверджує: поточне оцінювання на кожному уроці є обов'язковим. Методика навчання та система поточного оцінювання – нероздільні. Від кожного з них залежить не тільки якісне навчання, а й мотивація діяльності учнів, їх здоров'я та безпека.

Для прикладу розглянемо виконання навчального нормативу учнями 8 класу бігу на витривалість у 2013 році (табл. 1) та процесу навчання бігу учнів 9 класу на витривалість з поточним поурочним оцінюванням у 2014 році (табл. 2). З табл. 2 чітко видно поурочну працю кожного учня, пропуски та якість виконання, виражену в балах. В табл. 3 відображено результативні зміни впливу поточного оцінювання на якість навчання учнів.

Таблиця 1

Результати тестування фізичної підготовленості учнів 8 класу з легкої атлетики Громівської ЗОШ 2013 р.

№	Прізвище, ім'я учня	Рік нар.	Біг 1000 м (хв, с)	Оцінка	Прізвище, ім'я учня	Рік нар.	Біг 1500м (хв, с)	Оцінка
1	Антоловіч Віка	98	6,50	10	Воробій'ов Денис	99	7,36	7
2	Белокобила Даша	99	4,51	10	Лихота Олександр	99	8,00	4
3	Матола Марія	99	6,10	4	Медведев Денис	99	8,00	4
4	Панська Діана	99	5,50	6	Пригорський Євген	99	6,45	10
5	Трошкова Юлія	99	6,10	4	Сілков Олександр	99	7,20	8
6	Чабаненко Світлана	99	4,53	10				
7	Шаруділова Олена	99	06.10	4				

Таблиця 2

Результати експериментального тестування фізичної підготовленості учнів 9 класу з легкої атлетики (загальна витривалість) Громівської ЗОШ 2014 р.

№	Прізвище, ім'я учня	Рік нар.	300м.Оц.	400м.Оц.	500м.Оц.	600м.Оц.	700м.Оц.	800м.Оц.	900м.Оц.	1000м.Оц.	1200м.Оц.	1300м.Оц.	1500м.Оц.	Час виконання
1	Антоловцій Віка	98	11	11	11	6	6			11				5.10
2	Белокобила Дарина	99		11	11	11	11	11		10				5.20
3	Магола Марія	99	11	11	11	11	11		10	11				5.10
4	Панська Діана	99	11	11	11	8	8	7	8	8				5.30
5	Трошкова Юлія	99	11	11	11					4				6.20
6	Чабаченко Світлана	99	11	11	11			6		6				5.35
7	Шаруділова Олена	99	11	11	11	10	9		9	9				5.15
1	Воробійов Денис	99	11	11	11	10		10	10		9		9	6.35
2	Лихота Олександр	99	11	11	11	11	6	6					6	7.20
3	Медведев Денис	99	11	11	11								7	7.00
4	Природський Євген	99	11	11	11	10	10	9	9	9	9	9	9	6.35
5	Сілков Олексій	99	11	11	11								9	6.25

Таблиця 3

Рівень розвитку загальної витривалості в учнів 8–9 –х класів Громівської (експериментальної), Сиваської №2 ЗОШ I –III ступенів (M±m)

На початку експерименту				В кінці експерименту			
ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
х	д	х	д	х	д	х	д
Біг 1000м. (дівчатка), 1500 м. (хлопці).							
7,4±0,34	5,62±1,15	7,4±0,20	5,5±1,25	6,63±0,4	5,34±1,36	7,1±0,4	5,5±0,15

Примітка. * — $p < 0,05$ – достовірна різниця між учнями першої та другої групи

5. Висновки

Проведене дослідження дає змогу нам зробити певні висновки:

1. Система поточного оцінювання навчальних досягнень учнів підлягає ретельному дослідженню.

2. Система поточного оцінювання навчальних досягнень учнів дозволяє активізувати їх діяльність і стимулювати прагнення в досягненні максимально можливих результатів.

3. Необхідність застосування поточної системи оцінювання навчальних досягнень пов'язана з обміном інформацією між викладачем і учнем; ступенем активності учнів на уроках; формуванням впевненості в своїх силах; вибором оцінювання важливих навичок, елементів; технікою безпеки.

Перспективи подальших досліджень.

Дослідити роль і місце підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів в практиці роботи загальноосвітніх навчальних закладів.

Щира подяка Новік Н. Ю. вчителю фізкультури вищої категорії Громівської ЗОШ I-III ступенів Новотроїцького району Херсонської області за збір інформації для статті.

Література

1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти Затверджені Наказом МОН № 371 від 05.05.2008 року [Текст] / Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 4-5.

2. Максимів, Г. Оцінювання прийомів гри в баскетбол на уроках фізичної культури у 6 класі [Текст] /

Г. Максимів // Фізичне виховання у школі. – 2005. – № 4. – С. 39–43.

3. Погрібна, О. Д. Психолого-педагогічні засади об'єктивності оцінювання вчителем успішності навчальної діяльності школярів [Текст] : автореф. дис. ... канд. псих. наук: спец. 19. 00. 07 / О. Д. Погрібна. – Педагогічна та вікова психологія. – Одеса, 2002. – 22 с.

4. Лакіза, О. М. Навчальна програма з фізичного виховання для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи [Текст] / О. М. Лакіза, Д. В. Демєнков, Т. Ю. Круцевич, С. М. Дятленко, І. Х. Турченко, Н. С. Кравченко, С. М. Чешейко. – К.: Літера ЛТД, 2009. – 176 с.

5. Звонников, В. И. Современные средства оценивания результатов обучения: учебное пособие для студентов высших учебных заведений [Текст] / В. И. Звонников, В. Б. Челишкова. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 224 с.

6. Гуржій, А. Методологічні критерії оцінювання: зміст, проблеми та перспективні завдання [Текст] / А. Гуржій // Освіта України. – 2000. – № 44-45. – С. 11

7. Психолого-педагогические проблемы развития школьника как субъекта учения [Текст] / под ред. Е. Д. Божович. – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО "МОДЭК", 2000. — 192 с.

8. Ильин, Е. П. Психология физического воспитания [Текст] / Е. П. Ильин. – М.: Просвещение, 1987. – 287 с.

9. Голошапов, Б. Р. История физической культуры и спорта [Текст] : уч. пос. / Б. Р. Голошапов. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 312 с.

10. Баранов, В. Відбір та прогнозування здібностей у легкій атлетіці на основі оцінки моторної обдарованості школярів 9-11 років [Текст] / В. Баранов. – Актуальні проблеми фізичної культури, олімпійського й професійного спорту та реабілітації у навчальних закладах України. –

Кіровоград, КДПУ ім. Володимира Винниченка, 2008. – 192 с.

References

1. General criteria for assessment of student achievements in the general secondary education (2008). Physical education at school, 4-5.

2. Maksymiv, G. (2005). Evaluation of methods basketball game on physical education classes in Grade 6. Physical education in school, 4, 39–43.

3. Pohribna, O. D. (2002). Psychological and pedagogical principles of objectivity teacher evaluation progress learning activities students. Odesa, 22.

4. Lakiza, O. M., Demenkov, D. V., Krucevych, T. Ju., Djatlenko, S. M., Turchenko, I. H., Kravchenko, N. S., Cheshejko, S. M. (2009). Navchal'na programa z fizychnogo vyhovannja dlja zagal'noosvitnih navchal'nyh zakladiv 5–9 klasy. Kiev: Litera LTD, 176.

5. Zvonnykov, V. I. (2007). Modern funds estimation learning results: textbook for students High society certainly appreciate learning routine. Moscow: Academiya, 224.

6. Gurzhiy, A. (2000). Methodological criteria: content, problems and future challenges. Education of Ukraine, 44-45, 11.

7. Bozhovich, E. D. (Ed.) (2000). Psycho-pedagogical problems of the student as an object of teaching. Under. Moscow Psychological and Social Institute; Voronezh: Publisher NGO "MODEK", 192.

8. Ylyn, E. P. (1987). Psychology Physical Culture of education. Moscow: Prosveshenie, 287.

9. Goloshchapov, B. P. (2001). History Physical Culture and Sports: Textbook certainly appreciate. Moscow: Academiya, 312.

10. Baranov, V. (2008). Selection and forecasting abilities in athletics based on the assessment of motor gifted students 9-11 years. Kirovograd, 192.

*Рекомендовано до публікації д-р наук з фіз. виховання та спорту Васьков Ю. В.
Дата надходження рукопису 27.10.2014*

Малишкін Андрій Миколайович, здобувач наукового ступеня, вчитель фізичної культури, Сивашівська ЗОШ I-III ступенів Новотроїцького району Херсонської області, вул. Піонерська, 1, Україна, 75360
E-mail: malishkin2009@yandex.ua